

УДК 339.138:336.71.078.3

А.В. ЯРЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

МАРКЕТИНГОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ НА БАНКІВСЬКОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

У статті досліджено сучасні тенденції концентрації ринку банківських послуг в Україні. Розглянуто досвід об'єднання банківських структур, визначено провідні переваги та недоліки концентрації банківського капіталу, обґрунтовано оптимальні шляхи злиття і поглинання фінансових установ.

Ключові слова: банківський ринок, процеси концентрації, маркетингове дослідження.

Економічна криза 2008 року суттєво вплинула на стан банківського ринку України. Зменшення попиту на банківські послуги й спричинене цим загострення конкуренції в черговий раз показало, що найбільш стійкими до несприятливих впливів зовнішнього середовища є великі банки, що обіймають значну частку відповідного ринку. Отже, стабілізація та подальший розвиток банківської системи знаходиться в тісному взаємозв'язку із поступовим нарощуванням капіталу банків. З розвитком економіки і поглибленням спеціалізації для забезпечення прогресу продуктивних сил необхідно цілеспрямовано управляти процесами концентрації. Банки, щоб витримати конкуренцію і мати можливість для розширення своєї діяльності, повинні постійно нарощувати свій капітал, впроваджувати нові технології. В Україні вже є досвід поглинання великими банками інших фінансових установ. Однак тривалість процесу, висока ціна питання, складності з об'єднанням операційних систем і ризик втрати клієнтів не дозволяють фінансовим інститутам масово поглинати один одного. Важливість процесів концентрації банківського капіталу як власне для банківської системи, так і для економіки України в цілому визначила актуальність даного дослідження.

Об'єкти та методи дослідження

Об'єктом дослідження виступає банківська діяльність фінансових установ України та сучасний стан концентрації ринку банківських послуг. Предметом дослідження є сучасні форми, методи, інструменти і важелі активізації банківської діяльності при вирішенні проблем поєднання фінансових установ. При проведенні досліджень використані загальнонаукові та спеціальні методи: концентрації, діалектики, аналізу і синтезу, індукції і дедукції тощо.

Постановка завдання

Метою статті є аналіз процесів концентрації банківського ринку в Україні у 2006–2011 рр. та визначення оптимальних шляхів злиття і об'єднання фінансових установ.

Результати та їх обговорення

Основна функція банків полягає у перерозподілі ресурсів між суб'єктами економічних відносин шляхом залучення вільних коштів одних суб'єктів і надання нагромаджених ресурсів на умовах повернення, строковості і платності тим суб'єктам, які мають у них потребу на певний момент часу.

Дослідження основних показників фінансової діяльності банків показало, що аналіз концентрації ринку банківських послуг в Україні найдоцільніше здійснювати у розрізі активів, кредитних і депозитних операцій банків та фінансового результату банків (чистого прибутку).

Під час аналізу маркетингового конкурентного середовища на ринку виникає потреба доповнення відомого індексу Херфіндаля-Хіршмана показником концентрації ринку, який передбачає

визначення сумарної частки кількох найбільших фінансових установ. В даному дослідженні визначається частка трьох найбільших банків на ринку України: ПриватБанку, Укрексімбанку та Ощадбанку. Всі ринки, залежно від показника концентрації (CR-3) та індексу Херфіндаля-Хіршмана (ННІ), поділяють на три групи:

- слабо концентрований ринок: $CR-3 < 45\%$; $ННІ < 1000$;
- ринок із помірною концентрацією: $45\% < CR-3 < 70\%$; $1000 < ННІ < 2000$;
- висококонцентрований ринок: $70\% < CR-3 < 100\%$; $2000 < ННІ < 10000$.

Показники концентрації ринку банківських послуг в Україні наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Показники концентрації ринку банківських послуг в Україні у розрізі депозитних та кредитних операцій

Роки	Депозитні операції		Кредитні операції	
	ННІ	CR-3, %	ННІ	CR-3, %
2006	469,1	30,64	426,5	28,21
2007	415,6	28,27	438,9	27,98
2008	386,9	25,78	391,2	25,52
2009	401,1	25,80	386,5	23,99
2010	403,5	26,10	384,6	23,54
2011	420,8	27,95	394,5	24,67

Дані табл. 1 свідчать про слабку концентрацію українського ринку банківських послуг у сфері задоволення потреб клієнтів банків у депозитних та кредитних операціях. Протягом останніх п'яти років – з 2006 до 2011 року – частка трьох найбільших банків за обсягами депозитних операцій перевищила 30 % тільки у 2006 році, наданих кредитів не перевищила 28,21 % взагалі. Можна зробити висновок, що рівень концентрації вітчизняної банківської системи є низьким.

Отримані результати суперечать поширеній думці про те, що внаслідок розгортання економічної кризи 2008 року, яка значною мірою далася взнаки у банківському секторі України, відбулась концентрація українського банківського ринку та посилення позицій банків-лідерів. Проте, при аналізі індексів концентрації за період 2006-2011 років було виявлено, що на 10 найбільших банків (ПриватБанк, Райффайзен Банк Аваль, УкрСиббанк, Укрсоцбанк, Укрексімбанк, Ощадбанк, ВТБ Банк, Промінвестбанк, банк Надра, Брокбізнесбанк) припадає більше 50 % активів, позичок, депозитів та фінансових результатів вітчизняної банківської системи. Динаміку показників концентрації (CR-10, ННІ, коефіцієнта I, RI та CCI) на окремих сегментах банківського ринку України в 2006-2011 роках наведено у табл. 2.

При аналізі індексу Херфіндаля-Хіршмана за визначеними секторами ринку бачимо, що протягом усього періоду даний показник був менший 1000, тобто банківський ринок можна віднести до неконцентрованого. Простеживши динаміку індексу, можна сказати, що спостерігається періодичне зниження та зростання згаданого показника за період, що аналізується.

Одержані результати знову-таки суперечать поширеній думці про те, що внаслідок розгортання фінансово-економічної кризи 2008 року відбулась концентрація українського банківського ринку.

Таблиця 2. Динаміка показників концентрації на окремих сегментах банківського ринку України у 2006-2011 роках

Показники концентрації ринку	Сектор ринку	За станом на:					
		01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012
1	2	3	4	5	6	7	8
Індекс концентрації (10 банків), %, CR-10	Активи	52,36	49,68	52,04	53,19	53,87	54,25
	Депозити	51,94	49,98	50,05	53,84	54,08	55,46
	Кредити	55,16	52,77	54,13	56,71	56,42	56,92
	Прибуток	59,62	64,23	58,64	x	x	x
1	2	3	4	5	6	7	8
Індекс Херфіндаля-Хіршмана (ННІ)	Активи	372,85	346,22	354,0	375,03	407,34	412,56
	Депозити	415,26	386,68	401,08	453,98	486,10	512,34
	Кредити	427,45	385,92	378,59	412,35	460,16	501,27
	Прибуток	513,02	816,47	704,54	x	x	x
Коефіцієнт І	Активи	0,0316	0,0290	0,0301	0,0321	0,0352	0,0378
	Депозити	0,0358	0,0331	0,0348	0,0400	0,0431	0,0487
	Кредити	0,0370	0,0330	0,0325	0,0358	0,0406	0,0465
	Прибуток	0,0457	0,0763	0,0653	x	x	x
Індекс Розенблюта, RI	Активи	0,0238	0,0240	0,0251	0,0261	0,0253	0,0264
	Депозити	0,0242	0,0232	0,0232	0,0243	0,0247	0,0257
	Кредити	0,0258	0,0258	0,0267	0,0283	0,0275	0,0269
	Прибуток	0,0275	0,0299	0,0267	x	x	x
Загальний індекс галузевої концентрації	Активи	0,1527	0,1442	0,1410	0,1528	0,1716	0,1905
	Депозити	0,1741	0,1672	0,1758	0,1881	0,2042	0,2146
	Кредити	0,1694	0,1505	0,1701	0,1605	0,1916	0,2199
	Прибуток	0,1925	0,2859	0,2524	x	x	x

Після кризи 2008 року істотних змін зазнає характер концентраційних угод. Якщо в попередні періоди, у фазі зростання економічного циклу, вітчизняні банки шукали можливості для зростання, а самі концентраційні угоди являли собою механізм реалізації довготривалої стратегії розширення бізнесу, то в сучасних умовах набувають сенсу так звані «кризові (або реорганізаційні) угоди», спрямовані на позбавлення від непрофільних активів з метою залучення додаткового капіталу та підтримання ліквідності основного бізнесу.

Індекс концентрації та індекс Херфіндаля-Хіршмана описують однакові тенденції щодо змін концентрації в банківському секторі. Зокрема, індекси концентрації, що розраховані для активів та депозитного сегменту ринку, мають сталу тенденцію до зниження упродовж 2006-2008 років, хоча ринок депозитних ресурсів був найбільш концентрованим у 2006 року. Динаміка значень показників концентрації ринку кредитування свідчить про зменшення конкуренції на цьому сегменті, особливо у 2008-2009 роках. Аналіз значень індексу Херфіндаля-Хіршмана показує, що ринок неконцентрований, а індексу концентрації – що ринок має характер монополістичної конкуренції. Варто зазначити, що посилюється концентрація прибутку серед найбільших банків. Так, на початок 2008 року 10 найбільших банків отримали 64 % прибутку всієї банківської системи; при цьому концентрацію прибутку доводить і значення ННІ=816,46. Як відомо, індекс Херфіндаля-Хіршмана, на відміну від індексу концентрації, враховує ситуацію у всій галузі, а не тільки серед лідерів ринку. Водночас, вже на початок 2009 року ситуація має зворотній характер: значення показників свідчать про зменшення концентрації на даному

сегменті ринку. Аналіз динаміки значення коефіцієнту І дає змогу ще раз підтвердити висновок щодо не сконцентрованості вітчизняного банківського ринку по всіх показниках, окрім фінансового результату. Необхідно зазначити, що за станом на 01.01.2010 – 01.01.2012 значення показників концентрації прибутку не може бути розраховано, тому що банківською системою отримано від'ємний фінансовий результат.

Аналіз динаміки значень індексу Розенблюта та загального індексу галузевої концентрації підтверджує вказані тенденції – зменшення концентрації на всіх сегментах ринку із зосередженням фінансового результату серед найбільших банків упродовж 2006-2008 років. Разом з тим, значення індексу Розенблюта свідчить про меншу чутливість до концентрації прибутку, що пов'язано з високим ступенем його залежності від кількості малих банків. Натомість на загальний індекс концентрації здійснює вплив частка банку-лідера (Приватбанк), тобто, значення індексу вказує на низьку концентрацію у вітчизняному банківському секторі за всіма показниками, окрім отримання прибутку.

Індекс загальної галузевої концентрації протягом 2006–2011 років за позичками має тенденцію до зменшення та на 01.01.10 р. складає 0,1605. Таке зменшення пов'язане із зменшенням частки домінуючого банку. Проте, на 01.01.2011 р. та 01.01.12 р. спостерігається збільшення даного показника на визначеному сегменті ринку. Таким чином, можна стверджувати, що в сучасних умовах підвищення концентрації банківського ринку цей шлях є доцільним та необхідним, оскільки дозволить розширити банківський бізнес при скороченні адміністративного апарату, укрупнити вітчизняну банківську систему та підвищити її капіталізацію, що не призведе до створення монополії у разі правильного та обгрунтованого проведення консолідації банківських установ. Аналіз властивостей Ентропу-індексу та індексу Лінда приведено у табл. 3.

Таблиця 3. Динаміка показників логарифмування ринкової частки на окремих сегментах банківського ринку України у 2006-2011 роках

Показники концентрації ринку	Сектор ринку	За станом на:					
		01.01. 2007	01.01. 2008	01.01. 2009	01.01. 2010	01.01. 2011	01.01. 2012
Ентропу-індекс	Активи	5,6602	5,6875	5,6306	5,5654	5,5700	5,5724
	Депозити	5,5820	5,6390	5,6170	5,4984	5,4805	5,4782
	Кредити	5,5003	5,5005	5,5240	5,4082	5,3998	5,4029
	Прибуток	5,4103	4,8722	4,9809	x	x	x
Індекс Лінда	Активи	>10	>10	>10	>10	>10	>10
	Депозити	7	8	9	7	7	7
	Кредити	6	7	>10	6	>10	>10
	Прибуток	3	3	6	x	x	x

З табл. 3 видно, що максимальне значення Ентропу-індексу, яке він набуває на сегменті активів, зростає з кожним роком та пов'язане зі збільшенням кількості банків на ринку. Значення індексу свідчить про те, що банківський ринок України може характеризуватися як монополістична (недосконала) конкуренція з окремими ознаками олігополії. Індекс Лінда розраховано за чотирма сегментами ринку. У табл. 3 наведено значення індексу Лінда для 10-ти найбільших банків. Аналіз динаміки показника дає змогу дійти таких висновків: за показником активів банківський ринок не відноситься до олігополії; за показниками «депозити», «кредити» та «прибуток» – має характер олігополії.

Концентрацію банківського ринку доцільно забезпечувати шляхом злиття банків з високоякісними активами, шляхом приєднання малоприбуткових банків (які мають вигідне територіальне розташування) до фінансово стабільних банків або шляхом створення новітніх форм банківських об'єднань, які вже знайшли правове підґрунтя в Законі України «Про банки і банківську діяльність». До останніх належать: банківські корпорації, банківські холдингові групи та фінансові холдингові групи.

Злиття навіть невеликих банків з якісними активами дасть змогу значно збільшити розмір спільних активів та депозитів, що підвищує ринкову вартість акцій новоствореного банку (банку- правонаступника). Злиття банків, особливо невеликих, вважається прогресивною тенденцією, якщо воно дає змогу стабілізувати фінансове становище багатьох з них, а саме: збільшити капітал банку (за рахунок концентрації капіталу зростає стійкість, стабільність та конкурентоспроможність банку); збільшити обсяг банківських послуг; забезпечити вигоду та інтереси акціонерів і кредиторів банку, скоротити апарат управління та адміністративні витрати; розширити мережу філій; забезпечити захист інтересів кредиторів та акціонерів; досягти зростання кількості клієнтів, відповідно зростання депозитів; створити більший банк, який в змозі надавати кредити реальному сектору економіки (що особливо важливо для регіонів), тобто збільшити грошові потоки; зберегти кваліфікованих фахівців банківської справи; поліпшити якість кредитного портфеля (шляхом інвентаризації та диверсифікації кредитного портфеля).

Для української економіки злиття та поглинання в банківському секторі – це, насамперед, засіб нагромадження капіталів, збільшення частки на ринку, здійснення інвестицій. Як правило, після консолідації капіталу (злиття та поглинання) і утворення великих компаній приходять реальні інвестиції, відбуваються високотехнологічні зміни, здійснюється модернізація виробництва і реструктуризація реального сектора економіки. Саме у цьому полягає позитивний вплив процесів злиття і поглинання на розвиток банківського сектору та реальної економіки в цілому. Отже, можна стверджувати, що економіко-правові засади реорганізації та реструктуризації комерційних банків мають будуватися виходячи з пріоритетності інтересів суспільства і держави, застосування реорганізації як методу оздоровлення проблемних банків і банківської системи в цілому, підвищення стійкості та ефективності діяльності банків.

Всупереч прогнозам банкірів, оприлюдненим в докризовому 2007 році, повальних злиттів і поглинань фінансових установ в Україні не відбулося. З того часу відбулося лише три великих поєднання: СЕБ Банку з Факторіал Банком, Сведбанку зі Сведбанком Інвест та Platinum Bank з Home Credit Bank. Крім того, влітку минулого року про завершення злиття з Донгорбанком оголосив ПУМБ – найбільший фінансовий інститут групи СКМ. В основі всіх цих «М & А» – суто економічні передумови. Адже за рахунок мережі, активів і пасивів поглинених банків фінансові установи поліпшили ринкові показники, придбали нову клієнтську базу і розширили свою присутність.

Процес банківського злиття вимагає тривалого часу, юридичної суєти і формалізації угоди, додаткових витрат на поєднання операційних систем, ребрендинг мережі та роботу з персоналом. Проте, ключовий негативний наслідок злиття – це втрата клієнтів-юридичних осіб, які не раді структурним і бюрократичним змінам, що відбуваються внаслідок поєднання. Саме тому поглинання в Україні – скоріше рідкість, ніж стійка тенденція. Рік тому про злиття з UniCredit Bank оголосив Укрсоцбанк, проте зараз обидва фінансових інститути функціонують під вивіскою UniCredit, як і раніше залишаючись

окремими юридичними особами. Був запущений процес ребрендингу. При цьому, перспектива подальшого поєднання двох банків у одну юридичну особу є стратегічною метою групи UniCredit.

У минулому році в Україні було виставлено на продаж більше 40 банків, тобто, кожен четвертий. Деякі фінансові установи не змогли після кризи 2008-го відновити свій фінансовий стан, а в акціонерів не було грошей, щоб збільшити статутні фонди банків за рахунок вливання коштів. Більшість операцій з продажу контрольних пакетів вітчизняних фінансових інститутів проводилося не публічно, а покупцями переважно виступали українські інвестори. Наприклад – угода з продажу контрольного пакету VAB Банку ізраїльськими інвесторами. За оцінками Concorde Capital, всі угоди здійснювалися за ціною нижче одного капіталу. Нерідко аналітики називають такі угоди, де купується банківська установа, яка оцінюється в 0,3–0,5 капіталу, наслідком кризи і поганого стану банківських кредитних портфелів.

Згідно з українським законодавством, поєднувати банківські установи можна двома способами – за допомогою злиття або приєднання. Перший варіант передбачає поєднання двох або більше банків в одну юридичну особу (новий фінансовий інститут). Другий – приєднання одної або більше банківських установ до іншого банку. Найбільш оперативний варіант злиття – передача активів і пасивів одного фінансового інституту іншому з подальшою ліквідацією банку, баланс якого очищений. Саме так відбулося злиття СЕБ Банку з Факторіал Банком, Сведбанку зі Сведбанком Інвест, Platinum Bank з Home Credit Bank. Цей шлях значно спрощує процес; проте, в разі злиття Сведбанку і Сведбанку Інвест були й негативні моменти. Так, після поєднання виникли юридичні складнощі у підтвердженні отримання активів Сведбанком.

До початку процесу злиття банк, який поглинається, проходить повний аудит з боку як внутрішніх служб іншої фінансової установи, так і зовнішньої аудиторської компанії (зазвичай однієї з компаній «Великої четвірки»). Тобто, оцінюється фінансовий інститут, вивчається його звітність та інфраструктура. Після отримання згоди продавця на угоду розпочинається подання документів до Національного банку і Антимонопольного комітету. Зазвичай отримання дозволу від Нацбанку з відповідним планом реорганізації фінансової установи, яка приєднується, йде два-три місяці.

Узгодження всіх етапів злиття з держорганами не завжди є головною проблемою при поєднанні банків. Іноді буває набагато складніше вирішити питання технологічного поєднання. Причому, чим більше фінансовий інститут, тим проблематичніше і дорожче вирішити цю задачу. У 2005 році група Raiffeisen International після покупки банку «Аваль» спочатку заявила про злиття придбаної фінансової установи з працюючим на ринку нашої країни Райффайзенбанком України. Проте пізніше акціонери змінили свою думку і продали Райффайзенбанк угорській групі ОТР. Австрійська банківська група Raiffeisen International після покупки «Авалю» відмовилася від планів консолідації в Україні через юридичні, технологічні та інші складнощі поєднання, подолання яких вимагало б значних витрат ресурсів і дорожнього часу. Тому група Raiffeisen воліла своєчасно продати менший із двох своїх фінансових інститутів в Україні.

Технічні фази злиття – найбільш складні. Поки відбувається поєднання операційних систем та переведення клієнтів з однієї фінансової установи в іншу, банку необхідно визначитися з чисельністю персоналу, тобто скоротити зайвих співробітників. У процесі поглинання найбільші зміни переживає головний офіс банку, який поглинається: саме там відбуваються найбільші скорочення персоналу. Проте це не означає, що звільняються співробітники виключно фінансової установи, яка поглинається.

Наприклад, СЕБ Банк проводив публічні конкурси серед працівників як головного офісу, так і відділень. Тривалим і непростим при злитті також може стати переведення активів і пасивів. Труднощі можуть виникнути, якщо у банків різні напрямки діяльності. У випадку з Platinum Bank злиття пройшло досить швидко, оскільки придбаний Home Credit Bank працював в тій же ніші – займався споживчим кредитуванням. СЕБ Банк і Факторіал Банк теж виявилися фінансовими установами зі схожою лінійкою продуктів. Більш складним був процес злиття активів універсального Сведбанку і Сведбанку Інвест корпоративного.

Злиття ПУМБу та Донгорбанку проходило близько дев'яти місяців. За рахунок поєднання ПУМБ розширив мережу філій та відділень з 135 до 170 і мережу банкоматів – з 649 до 851. Клієнти Донгорбанку отримали доступ до більш широкої продуктової лінійки і додаткових сервісів, серед яких: Інтернет-банкінг PUMB online, мобільний банкінг і транзакційний банкінг, факторинг та документарні операції. Об'єднаний банк увійшов до десятки найбільших за основними фінансовими показниками. Проте, таке швидке злиття не обійшлося без втручання потужного політичного лобі. До того ж не варто забувати, що поєднувалися два банки, що належать одній людині – найбагатшому українцю Рінату Ахметову.

Розмірковуючи на тему поглинань, банкіри замовчують той факт, що в результаті злиття фінансова установа не тільки здобуває, а ще і втрачає клієнтів. Якщо клієнти – фізичні особи без особливого опору приїжджають в банк і переукладають договори, то з юридичними особами працювати складніше. Процедура реєстрації підприємствами нових рахунків обтяжлива і вимагає багато часу. Крім того, після поєднання проводиться аналіз діяльності мережі відділень – деякі з них закриваються, інші переносяться в більш вигідні місця. При цьому частина клієнтів воліє перейти на обслуговування в інший фінансовий інститут. Зокрема, СЕБ Банк після злиття з Факторіал Банком спочатку збільшив мережу на 60 відділень, до 120, а в кризовий 2009 рік у рамках оптимізації витрат знову зменшив – до тих же 60 точок. При цьому фінансова установа вийшла з восьми районних центрів, скоротивши і число відділень у великих містах.

У нинішньому році мають завершитися майже всі розпочаті раніше злиття. Залишається відкритим лише питання поєднання Укрсоцбанку з UniCredit Bank. Раніше основною причиною затримок зі злиттям було те, що Укрсоцбанк і UniCredit Bank формально належать різним фінансовим установам з групи UniCredit, до того ж із різних країн. Але після ребрендингу групі Укрсоцбанку немає ніякого сенсу підтримувати дві юридичні особи в Україні, і процес має прискоритися. Втім, поєднувати два досить великих банки із широкою продуктовою лінійкою і мільйонної базою клієнтів – завдання складне й дороге. Банкіри говорять, що інвестиції в злиття фінансових інститутів можуть досягати 20-30 % від ринкової вартості банку, який поглинається. Наприклад, тільки на ребрендинг 35 відділень Донгорбанку витрачено півтора мільйона доларів. Тому не виключено, що акціонери так і залишать обидві фінансові установи працювати під однією вивіскою, не поєднавши їх баланси. Одного разу UniCredit Bank і Укрсоцбанк не змогли провести злиття. Вдруге, швидше за все, у них теж нічого не вийде. А якщо злиття все ж відбудеться, то на його завершення може піти від шести місяців до року. І навряд чи поєднаний фінансовий інститут стане значно більшим. У разі злиття і UniCredit Bank, і Укрсоцбанк можуть втратити частину клієнтів.

Висновки

На оптимальному ринку банківських послуг має працювати обмежена кількість банків. За таких умов вони можуть успішно підтримувати свою фінансову стабільність, у них більше можливостей для диверсифікації, меншими є витрати на розміщення активів; великим банкам легше реалізовувати економію на масштабах.

Фінансово-економічна криза 2008 року може призвести до укрупнення банків в Україні, оскільки дрібні банки просто не впораються з проблемами. Цей процес може відбуватися шляхом злиття і поглинання більшими фінансовими установами менших. Не всі банки прагнуть інвестувати мільйони доларів у органічний розвиток мережі відділень – швидше і дешевше купити іншу фінансову установу з готовою мережею, як це зробив, наприклад, СЕБ Банк. Досить часто злиття не тільки сприяє укрупненню банку, але і допомагає вирішити управлінські та фінансові питання. Мета поєднання – створення потужного фінансового інституту, який зможе стати лідером галузі. Загальне корпоративне управління знімає питання конкуренції між двома банками однієї групи. Крім того, поєднання підвищує ефективність і приносить не менше десяти відсотків економії операційних витрат у рік за рахунок ефекту масштабу. На банківському ринку злиття ПУМБу та Донгорбанку вважається ідеальним. Це поєднання можна вважати зразковим в Україні. Результатом цього процесу стало отримання сильного і великого банку, який увійшов до складу сімнадцяти банків першої групи.

Список використаної літератури

1. Лютий І.О. Банківський маркетинг: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]/ І.О.Лютий, О.О.Солодка – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 776 с.
2. Національний банк України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
3. Павловська К.В. Аналіз динаміки показників концентрації на банківському ринку України як чинника інтенсивності конкурентної боротьби. [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/pavlovska-ky>.
4. Банки України [Електронний ресурс] // Режим доступу до ресурсу: <http://bank-ua.com>.

Стаття надійшла до редакції 08.06.2012

Маркетинговое исследование процессов концентрации на банковском рынке Украины

Яренко А.В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

В статье исследованы современные тенденции концентрации рынка банковских услуг в Украине. Рассмотрен опыт объединения банковских структур, определены основные преимущества и недостатки концентрации банковского капитала, обоснованы оптимальные пути слияния и поглощения финансовых учреждений.

Ключевые слова: банковский рынок, процессы концентрации, маркетинговое исследование.**Marketing research of concentration processes at the bank market of Ukraine**

Yarenko A.

Kyiv national university of technologies and design

In the article the modern tendencies of concentration of bank services market in Ukraine are investigated. Experience of bank structures association is considered, basic advantages and lacks of bank capital concentration are certain, the optimum ways of financial institutions confluence and absorption are grounded.

Keywords: banking market, concentration processes, marketing research.